

Bättre förutsättningar för gode män och förvaltare

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2013/14:225 Bättre förutsättningar för gode män och förvaltare och tre motioner som väckts med anledning av propositionen.

I propositionen föreslår regeringen ändringar i föräldrabalken som innebär bl.a. följande. Den person som den enskilde önskar bli företrädd av ska i regel utses till ställföreträdare, och kontrollen av att de som föreslås som ställföreträdare är lämpliga för uppdraget ska skärpas. Överförmyndaren ska erbjuda gode män och förvaltare utbildning. Gode män och förvaltare ska ges en lagreglerad rätt att kunna lämna sitt uppdrag trots att någon ersättare ännu inte har utsetts, exempelvis vid hot eller våld. Ett dödsbo efter en god man eller förvaltare ska kunna få lättnad i sin skyldighet att redovisa den egendom som ställföreträdaren har förvaltat. Överförmyndaren ska bistå tingsrätten med att inhämta underlag i ställföreträdarskapsärenden. Länsstyrelsen ska föra statistik om överförmyndarnas verksamhet.

Huvuddelen av lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2015.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionerna.

I betänkandet finns åtta reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Regeringens lagförslag	6
Översyn av lagstiftningen.....	8
Val av god man och förvaltare	9
Utbildning för gode män och förvaltare	12
Bättre möjlighet att avsluta ett uppdrag som god man och förvaltare	14
Ersättning för försäkringskostnader.....	16
Ersättning till gode män och förvaltare	18
Överförmyndarens verksamhet.....	19
Reservationer	22
1. Översyn av lagstiftningen, punkt 2 (S, MP)	22
2. Val av god man och förvaltare, punkt 3 (SD).....	23
3. Val av god man och förvaltare, punkt 3 (V).....	23
4. Utbildning för gode män och förvaltare, punkt 4 (SD, V).....	24
5. Bättre möjlighet att avsluta ett uppdrag som god man och förvaltare, punkt 5 (V)	25
6. Ersättning för försäkringskostnader, punkt 6 (V)	25
7. Ersättning till gode män och förvaltare, punkt 7 (SD).....	26
8. Överförmyndarens verksamhet, punkt 8 (V)	27
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	29
Propositionen.....	29
Följdmotionerna	29
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	31

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i föräldrabalken,
2. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
3. lag om ändring i lagen (2014:000) om ändring i patientsäkerhetslagen (2010:659).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:225 punkterna 1–3.

2. Översyn av lagstiftningen

Riksdagen avslår motion

2013/14:C17 av Veronica Palm m.fl. (S).

Reservation 1 (S, MP)

3. Val av god man och förvaltare

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C18 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 4 och

2013/14:C19 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 1, 3 och 4.

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (V)

4. Utbildning för gode män och förvaltare

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C18 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 1 och

2013/14:C19 av Mikael Jansson (SD) yrkande 2.

Reservation 4 (SD, V)

5. Bättre möjlighet att avsluta ett uppdrag som god man och förvaltare

Riksdagen avslår motion

2013/14:C18 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 5 (V)

6. Ersättning för försäkringskostnader

Riksdagen avslår motion

2013/14:C18 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 6 (V)

7. Ersättning till gode män och förvaltare

Riksdagen avslår motion

2013/14:C19 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 5 och 6.

Reservation 7 (SD)

8. Överförmyndarens verksamhet

Riksdagen avslår motion

2013/14:C18 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkandena 5 och 6.

Reservation 8 (V)

Stockholm den 12 juni 2014

På civilutskottets vägnar

Veronica Palm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Veronica Palm (S), Nina Lundström (FP), Eva Bengtson Skogsberg (M), Marta Obminska (M), Hillevi Larsson (S), Margareta Cederfelt (M), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Jessika Vilhelmsson (M), Jan Lindholm (MP), Roland Utbult (KD), Markus Wiechel (SD), Marianne Berg (V), Lars Eriksson (S), Bino Drummond (M), Elin Lundgren (S) och Rickard Nordin (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2013/14:225 Bättre förutsättningar för gode män och förvaltare. Propositionen har sin bakgrund i följande.

Regeringen beslutade 2002 att ge en särskild utredare i uppdrag att utvärdera 1995 års förmyndarskapsreform och se över de stödformer som erbjuds äldre och andra behövande. Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare lämnade i november 2004 betänkandet *Frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna* (SOU 2004:112). Betänkandet har remissbehandlats. Vissa av utredningens förslag har legat till grund för propositionen *Skydd för barn genom registrering av förmyndare i vägtrafikregistret, m.m.* Propositionens lagförslag har antagits av riksdagen (prop. 2005/06:117, bet. 2005/06:LU34, rskr. 2005/06:328). Vissa andra förslag har legat till grund för propositionen *Förmyndarskapsrättsliga frågor*, vars lagförslag har antagits av riksdagen (prop. 2007/08:150, bet. 2008/09:CU2, rskr. 2008/09:7).

Regeringen beslutade den 15 mars 2012 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder som ger bättre förutsättningar för gode män och förvaltare. Utredningen om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare lämnade i maj 2013 betänkandet *Vissa frågor om gode män och förvaltare* (SOU 2013:27). Betänkandet har remissbehandlats.

I propositionen behandlar regeringen de förslag som lämnades av 2013 års utredning. Regeringen behandlar även de förslag som lämnades av 2004 års utredning och som rör gode mäns och förvaltares utbildning, lämplighet och kvalifikationer och den enskildes inflytande i frågor om ställföreträdarskapet. Utredningens förslag om framtidsfullmakter bereds vidare i Justitiedepartementet. I juni 2013 fick en sakkunnig person i uppdrag att lämna förslag till vissa kompletterande bestämmelser till de förslag som lämnades av 2013 års utredning. Uppdraget redovisades i maj 2014 i promemorian *Framtidsfullmakter* (Ds 2014:16). Regeringen avser inte att gå vidare med övriga förslag från 2004 års utredning.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och regeringens lagförslag i bilaga 2. Lagrådet har yttrat sig över de lagförslag som har arbetats fram inom Regeringskansliet.

Utskottet behandlar också tre motioner som väckts med anledning av propositionen. Motionsförslagen finns i bilaga 1.

Det noteras att 6 kap. 9 § patientsäkerhetslagen (2010:659) fick ändrad lydelse våren 2014 i enlighet med proposition 2013/14:110, betänkande 2013/14:JuU23, riksdagsskrivelse 2013/14:262.

Utskottets överväganden

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Inledning

I propositionen lägger regeringen fram förslag om ändringar i bl.a. föräldrabalken som syftar till att förbättra förutsättningarna för gode män och förvaltare. Tre motioner har väckts med anledning av propositionen. Ingen motion står mot regeringens lagförslag.

I betänkandet behandlar utskottet först regeringens lagförslag. Därefter behandlas motionerna med förslag om tillkännagivanden i frågor som anknyter till lagförslagen.

Propositionen

Regeringen vill stärka den enskildes inflytande över vem som ska företräda honom eller henne och föreslår att den person som den enskilde föreslår som god man eller förvaltare ska utses om han eller hon uppfyller lämplighetskraven och vill åta sig uppdraget. Vidare föreslår regeringen att innan någon förordnas till god man eller förvaltare ska personens lämplighet kontrolleras i den utsträckning som behövs och att överförmyndaren ska ansvara för att gode män och förvaltare erbjuds den utbildning som behövs.

För att det ska gå att rekrytera tillräckligt många och kompetenta gode män och förvaltare behövs det åtgärder som förbättrar villkoren för dem. Därför föreslår regeringen att en förvaltare ska ha rätt att bli entledigad från sitt uppdrag innan en ersättare har utsetts om han eller hon har skäligen orsak att frånträda uppdraget i förtid. Förvaltarskapet ska i det fallet upphöra om en ny förvaltare inte kan utses trots att överförmyndaren har vidtagit alla rimliga åtgärder för att hitta en ersättare. Detta ska även gälla för gode män enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken. Beslut om entledigande av ställföreträdaren och om upphörande av ställföreträdarskapet ska fattas av rätten. Regeringen föreslår också att överförmyndaren ska få befria ett dödsbo efter en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare från skyldigheten att lämna en årsräkning eller sluträkning eller att besluta att sådana räkningar får lämnas i förenklad form, om det med hänsyn till dödsboets och den enskildes förhållanden, tillgångarnas art eller värde eller omständigheterna i övrigt finns särskilda skäl. Dödsboet efter en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare ska ha rätt till ersättning för de utgifter som har varit skäligen påkallade för att fullgöra skyldigheten att upprätta en årsräkning eller sluträkning över den enskildes egendom.

Vidare föreslår regeringen att rätten i ett ärende om godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken eller förvaltarskap får uppdra åt överförmyndaren att inhämta läkarintyg och yttranden från bl.a. anhöriga. Rätten får även begära att överförmyndaren lämnar förslag på en god man eller förvaltare. Förslag ska lämnas, om det inte finns särskilda skäl mot det. Om överförmyndaren ansöker om anordnande av ett godmanskap eller förvaltarskap ska de yttranden och den utredning som har inhämtats ges in till rätten tillsammans med en ansökan. Överförmyndaren ska då också lämna förslag på en god man eller förvaltare.

Regeringen föreslår också att sekretess ska gälla hos överförmyndare i ärenden enligt lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men. Sådan sekretess ska gälla i högst 20 år. Sekretessen ska inte hindra att den enskilde eller den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar kan ta del av handlingar som rör godmanskapet och som förvaras hos överförmyndaren. Sekretess ska även gälla hos domstol för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden i ärenden enligt lagen om god man för ensamkommande barn, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs. Sekretessen ska gälla i högst 70 år.

Slutligen föreslår regeringen att överförmyndaren eller överförmyndarnämnden ska lämna de uppgifter om sin verksamhet som är nödvändiga för att länsstyrelsen ska kunna föra statistik om överförmyndarnas verksamhet.

Regeringen föreslår att ändringarna i offentlighets- och sekretesslagen ska träda i kraft den 1 september 2014 och att ändringarna i föräldrabalken och patientsäkerhetslagen ska träda i kraft den 1 januari 2015. Bestämmelsen om att tingsrätten får uppdra åt överförmyndaren att inhämta utredning i ärenden om godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken eller förvaltarskap ska inte tillämpas i ärenden som har inletts vid tingsrätten före ikraftträdandet.

Utskottets ställningstagande

Inga motionsförslag står mot regeringens lagförslag. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta lagförslagen.

Utskottet övergår nu till att behandla de följdmotioner som innehåller förslag om tillkännagivanden i frågor som anknyter till lagförslagen.

Översyn av lagstiftningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsförslag om en översyn av förmynderskapslagstiftningen. Utskottet hänvisar till den uppföljning som regeringen har aviserat.

Jämför reservation 1 (S, MP).

Motionen

Veronica Palm m.fl. (S) föreslår i motion 2013:14:C17 ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till en omfattande och generell översyn av förmynderskapslagstiftningen. Motionärerna anser att det behövs en revidering och modernisering av hela lagstiftningen för att göra systemet mer ändamålsenligt utifrån de behov som finns i dag.

Propositionen

Regeringen anför att det är ett viktigt uppdrag att vara god man eller förvaltare. Många gånger är det avgörande för att enskilda som har behov av hjälp ska få sina rättigheter tillgodosedda. Systemet bygger på att enskilda personer i alla delar av samhället kan åta sig uppdrag som god man eller förvaltare och därmed göra en viktig insats för en medmänniska. Det finns många fördelar med ett sådant system. Det är därför en angelägen uppgift för samhället att säkerställa att det finns personer som vill åta sig uppdrag som god man och förvaltare och ägna uppgiften både tid och kraft.

Regeringen och riksdagen har under lång tid arbetat för att successivt förbättra reglerna om gode män och förvaltare. Reglerna om förvaltning av egendom och tillsynen över sådan förvaltning moderniserades 1995; bl.a. flyttades tillsynen över överförmyndarna från tingsrätten till länsstyrelserna. Den utredning om förmyndare, gode män och förvaltare som tillsattes 2002 har därefter gjort en översyn av 1995 års reform. Regeringen har kunnat konstatera att reformen i huvudsak fallit väl ut (prop. 2007/08:150 s. 27 f.). År 2009 gjordes ytterligare ändringar i regelverket i syfte att minska risken för missbruk av enskildas tillgångar och stärka det allmännas tillsyn, bl.a. genom att länsstyrelsen fick en rådgivande funktion.

Regeringen konstaterar att frågor om gode män och förvaltare har övervägts vid flera tillfällen under de senaste årtiondena. Det finns dock alltför många brister och utrymme för förbättringar. De senaste åren har fokus legat på att identifiera de områden där lagstiftningen är oklar eller inte motsvarar de krav som kan ställas på en modern verksamhet. Utredningen om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare, som lämnade sitt betänkande 2013, hade särskilt i uppdrag att överväga åtgärder som kan förbättra förutsättningarna att

verka som god man eller förvaltare för att på så sätt säkerställa att det fortsättningsvis går att rekrytera lämpliga ställföreträdare i tillräcklig omfattning. Mot den bakgrunden har regeringen lagt fram ett antal konkreta förslag som syftar till att förbättra den nuvarande ordningen för de enskilda, ställföreträdarna, överförmyndarna och länsstyrelserna.

Regeringen anför att det inom ramen för detta lagstiftningsärende varken finns utrymme eller behov av att överväga mer genomgripande förändringar av systemet med ställföreträdare. I nuläget anser regeringen att det är mer angeläget att komma till rätta med flera av de brister som finns i den nuvarande ordningen. I sammanhanget kan nämnas att regeringen vid sidan av de nu aktuella ändringarna även bereder frågan om framtidsfullmakter, och att en promemoria med förslag om framtidsfullmakter (Ds 2014:16) har tagits fram på uppdrag av Justitiedepartementet. En sådan fullmakt innebär att en enskild kan välja en person som ska företräda honom eller henne om den enskilde senare i livet blir beslutsoförmögen. Regeringen anser dock att det kan vara lämpligt att när dessa ändringar har genomförts och varit i kraft en tid göra en uppföljning av hur lagstiftningen på området fungerar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att det i nuläget varken finns utrymme eller behov av att överväga mer genomgripande förändringar av systemet med ställföreträdare, och att det framstår som mer angeläget att komma till rätta med flera av de brister som finns i den nuvarande ordningen. Tidigare i detta betänkande har utskottet ställt sig bakom regeringens lagförslag. Som redovisats ovan har en promemoria med förslag om framtidsfullmakter nyligen presenterats. Mot denna bakgrund anser utskottet i likhet med regeringen att det kan vara lämpligt att göra en uppföljning av hur lagstiftningen på området fungerar när dessa ändringar genomförts och varit i kraft en tid.

Det saknas därför skäl för riksdagen att nu ta initiativ till en översyn. Motionen bör därför avslås.

Val av god man och förvaltare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag som på olika sätt rör val av god man och förvaltare. Utskottet hänvisar till innehållet i de lagändringar som utskottet ställt sig bakom.

Jämför reservationerna 2 (SD) och 3 (V).

Motionerna

I motion 2013/14:C18 av Marianne Berg m.fl. (V) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som ger den enskilde ett ökat

inflytande inte bara vid val av god man och förvaltare utan även vid byte av en sådan ställföreträdare (yrkande 4).

I motion 2013/14:CU19 föreslår Mikael Jansson (SD) ett tillkännagivande om en skärpt kontroll av ställföreträdarens lämplighet vid tillsättning av gode män och förvaltare (yrkande 1) och en obligatorisk yttranderätt för den som får en god man eller förvaltare utsedd för sig (yrkande 3). Motionären föreslår också ett tillkännagivande om att den som är satt under förvaltare och vill avsluta detta alltid ska ha rätt att få förvaltarens provat (yrkande 4).

Gällande rätt

Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person ska rätten, om det behövs, besluta att anordna godmanskap för honom eller henne. Ett sådant beslut får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskap ska anordnas, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas (11 kap. 4 § föräldrabalken).

Om någon som befinner sig i en sådan situation som anges i 4 § är ur stånd att vårda sig eller sin egendom, får rätten besluta att anordna förvaltare för honom eller henne. Förvaltare får dock inte anordnas, om det är tillräckligt att godmanskap anordnas eller att den enskilde på något annat, mindre ingripande sätt får hjälp (11 kap. 7 § första stycket föräldrabalken).

Till god man eller förvaltare ska utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna. Den som är underårig eller som själv har förvaltare får inte vara god man eller förvaltare (11 kap. 12 § föräldrabalken).

Ansökan om förordnande av god man enligt 4 § eller förvaltare får göras av förmyndare, den som ansökningen avser, om han eller hon har fyllt sexton år, samt av hans eller hennes make eller sambo och närmaste släktingar samt av överförmyndaren (11 kap. 15 § första stycket föräldrabalken).

I ärenden om anordnande av godmanskap enligt 4 § eller förvaltare ska, om det inte är obehövt, rätten också inhämta yttrande från den enskildes make eller sambo och barn, överförmyndaren och vårdinrättning. Yttrande ska också, om det behövs, inhämtas från andra närstående samt från den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom socialtjänsten och den eller de nämnder som utövar landstingets ledning av omsorgsverksamheten. Den som ansökningen avser ska höras muntligen, om det kan ske utan skada för honom eller henne och det inte är uppenbart att han eller hon inte förstår vad saken gäller. Rätten kan dock avstå från att höra den enskilde muntligen om han eller hon själv har gjort ansökan eller medgivit det ifrågasatta förordnandet eller det annars finns särskilda skäl (11 kap. 16 § föräldrabalken).

Ansökan om entledigande av en god man eller förvaltare och om upphörande av godmanskap eller förvaltare får göras av någon av dem som avses i 15 § första stycket eller av den gode mannen eller förvaltaren. I ett ärende

om entledigande ska rätten eller överförmyndaren ge den enskilde tillfälle att yttra sig, om det kan ske (11 kap. 21 § föräldrabalken).

I lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn föreskrivs att vid fråga om vem som kan utses till god man tillämpas 11 kap. 12 § föräldrabalken. Vid bedömningen av om den som utses är lämplig för uppdraget ska överförmyndaren fästa särskild vikt vid den utsatta situation som barnet befinner sig i (4 §).

Propositionen

I propositionen anför regeringen bl.a. följande om val av god man och förvaltare. Det nya är att den enskildes inflytande över vem som ska förordnas som ställföreträdare och överförmyndarens och domstolens kontroll av den som föreslås bli förordnad stärks. Inflytandet tar sikte på den enskildes möjlighet att påverka valet av ställföreträdare. Den person som den enskilde föreslår ska utses om han eller hon är lämplig, dvs. uppfyller lämplighetskraven, och vill åta sig uppdraget. Det innebär inte att domstolen eller överförmyndaren får ställa lägre krav i fråga om lämplighet när den enskilde själv har föreslagit en viss person. En situation då det kan vara olämpligt att utse den föreslagna personen är när det finns risk för intressekonflikt, t.ex. mellan den enskilde och en anhörig som föreslagits som ställföreträdare. Önskemål om vem som ska utses till ställföreträdare kan framföras redan i samband med en begäran från den enskilde om att en god man ska förordnas. Det finns också möjlighet att framföra ett sådant önskemål i samband med att den enskilde ges tillfälle att yttra sig inför förordnandet av en god man eller förvaltare (jfr 11 kap. 16 § föräldrabalken).

Innan en person förordnas till god man eller förvaltare ska hans eller hennes lämplighet kontrolleras i den utsträckning som behövs. Det är viktigt att överförmyndaren gör en aktiv efterforskning i samband med lämplighetsprövningen. Hur omfattande en sådan kontroll ska vara får avgöras från fall till fall. Normalt ska en kontroll av såväl belastningsregistret som Kronofogdemyndighetens register ske. Uppgifter från referenspersoner ska i regel inhämtas. I vissa situationer kan lämplighetskontrollen förenklas, t.ex. om den föreslagna personen nyligen har förordnats som ställföreträdare och i samband med detta fått sin lämplighet kontrollerad. Det finns dock inte utrymme för en mindre noggrann kontroll bara för att den tilltänkta ställföreträdaren är en anhörig till den enskilde. En omständighet som ska beaktas vid lämplighetsprövningen är om den tilltänkta ställföreträdaren redan har många uppdrag och det därför finns risk för att han eller hon får svårt att sköta ytterligare ett uppdrag. Överförmyndaren bör kontrollera detta genom t.ex. en kontroll mot det register som överförmyndaren är skyldig att föra över ställföreträdarskap och genom att begära upplysningar från den tilltänkta ställföreträdaren.

Förutom att vara allmänt lämplig ska ställföreträdaren också bedömas vara lämplig för det aktuella uppdraget. Om uppdraget t.ex. innefattar förvaltning av fastigheter bör ställföreträdaren ha kunskaper på detta område. Det innebär

att såväl överförmyndaren som domstolen har ett ansvar för att den föreslagna ställföreträdaren är lämplig för uppdraget. Normalt inskränks dock fullgörandet av domstolens ansvar i denna del till att granska de uppgifter som överförmyndaren hämtat in i ärendet.

Utskottets ställningstagande

Liksom regeringen anser utskottet att den enskildes synpunkter på vem som ska företräda honom eller henne ska tillmätas stor betydelse. Regeringens lagförslag, som utskottet har ställt sig bakom, innebär att den person som den enskilde föreslår som god man eller förvaltare ska utses om han eller hon uppfyller lämplighetskraven och vill åta sig uppdraget. Det stärkta inflytandet för den enskilde gäller också när en ny god man eller förvaltare utses sedan en tidigare ställföreträdare entledigats. Vidare har, som redovisats tidigare, en promemoria nyligen presenterats med förslag om framtidsfullmakter som innebär att en enskild kan välja en person som ska företräda honom eller henne om den enskilde senare i livet blir beslutsoförmögen. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns någon anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motion 2013/14:C18 yrkande 4.

Utskottet anser också i likhet med regeringen att det är avgörande för den som behöver en god man eller förvaltare att den som utses är lämplig för uppdraget. Regeringens lagförslag, som utskottet har ställt sig bakom, innebär att kravet på aktiva kontrollåtgärder kommer till klarare uttryck i lagstiftningen. Det finns därför ingen anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motion 2013/14:C19 yrkande 1. Den bör avslås.

Vad slutligen gäller motion 2013/14:C19 yrkandena 3 och 4 kan utskottet konstatera att det redan finns regler i föräldrabalken om de frågor som motionären tar upp. Motionsförslagen bör därför avslås.

Utbildning för gode män och förvaltare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om en obligatorisk utbildning för gode män och förvaltare. Utskottet hänvisar till innehållet i de lagändringar som utskottet ställt sig bakom.

Jämför reservation 4 (SD, V).

Motionerna

Marianne Berg m.fl. (V) föreslår i motion 2013/14:C18 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att alla ställföreträdare ska genomgå en obligatorisk basutbildning och att överförmyndaren ska ansvara för att gode män och förvaltare i övrigt får den utbildning som behövs för att utföra sina uppdrag (yrkande 1).

Mikael Jansson (SD) föreslår i motion 2013/14:C19 ett tillkännagivande om att utbildning för gode män och förvaltare ska vara obligatorisk (yrkande 2).

Gällande rätt

Av 11 kap. 12 § föräldrabalken och 4 § lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn följer att den som utses till god man och förvaltare ska vara rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig. I detta ligger att den person som utses ska ha förutsättningar att utföra de uppgifter som följer av uppdraget.

Propositionen

När det gäller utbildning för gode män och förvaltare anför regeringen bl.a. följande. För den som har behov av en god man eller förvaltare är det viktigt att ställföreträdaren har den kunskap som krävs för uppdraget. Det är också viktigt att de som rekryteras till gode män och förvaltare får stöd i sitt uppdrag så att de kan utföra det med hög kvalitet. Den som har god man eller förvaltare har också rätt att förvänta sig bästa möjliga stöd och ett gott bemötande. En ordning som innebär att alla ställföreträdare vet vad som förväntas av dem och känner till orsakerna bakom behovet av ställföreträdarskap i det enskilda fallet utgör en god grund för att huvudmannen ska få så bra hjälp som möjligt. Ett gott bemötande av den hjälpbehövande förutsätter kunnskap, lyhördhet och empati. En ökad kunskapsnivå, t.ex. kännedom om demenssjukdomar eller missbruksproblematik, ökar förutsättningarna för att den enskilde får ett bra bemötande. Utbildningsinsatser för gode män och förvaltare är därmed en viktig fråga för den enskilde men även för den som åtar sig uppdraget.

Att utbildning erbjuds kan också leda till att det blir mer attraktivt att åta sig ställföreträdarskap, eftersom ställföreträdare som har den kunskap som krävs blir tryggare i sitt uppdrag. Med rätt kunskap kan ställföreträdare även utföra sina uppdrag mer effektivt vilket gör det möjligt för dem att åta sig flera uppdrag. Ökad kvalitet i den hjälp som lämnas till den enskilde leder dessutom till att ställföreträdare gör färre misstag. Att gode män och förvaltare har nödvändiga kunskaper för att utföra sitt uppdrag ger därmed en ökad rättssäkerhet för den enskilde och underlättar också överförmyndarnas tillsyn. Redan vid den lämplighetsbedömning som görs har överförmyndaren ett ansvar för att se till att den som förordnas har förutsättningar att klara av uppdraget. I detta ligger också ett ansvar att erbjuda utbildning till dem som har behov av det och se till att nödvändig information når ställföreträdarna. Överförmyndaren bör ha ett övergripande ansvar för att utbildning kommer till stånd.

Ställföreträdare bör inte vara skyldiga att genomgå utbildning. Ställföreträdarens kunskapsnivå kan variera i olika avseenden. En advokat bör exempelvis normalt känna till de grundläggande reglerna för ställföreträdarskap och det redovisningsansvar som följer med uppdraget. En advokat behöver därför som regel inte någon utbildning i sådana frågor men kan, t.ex. om den enskilde är

dement, vara hjälpt av en särskild utbildning i andra frågor. Regeringen anser att eftersom utbildningen är frivillig behövs det inte ytterligare tydliggöras att det ingår i överförmyndarnas ansvar att kontrollera ställföreträdarnas kompetens. Det ligger redan i överförmyndarnas ansvar att kontrollera att gode män och förvaltare utför sitt uppdrag på ett kompetent och för den enskilde rättssäkert sätt. Om det framkommer att en ställföreträdare brister i något avseende, är det lämpligt att överförmyndaren erbjuder utbildning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det är viktigt för den som har behov av en god man eller förvaltare att ställföreträdaren har den kunskap som krävs för uppdraget. Regeringens lagförslag, som utskottet har ställt sig bakom, innebär att det uttryckligen framgår av föräldrabalken att överförmyndaren ska ansvara för att gode män och förvaltare erbjuds den utbildning som behövs. Eftersom ställföreträdarens kunskapsnivå kan variera i olika avseenden anser utskottet i motsats till motionärerna att ställföreträdarna inte bör vara skyldiga att genomgå utbildning. Motionsförslagen bör därför avslås.

Bättre möjlighet att avsluta ett uppdrag som god man och förvaltare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsförslag om bättre möjlighet att avsluta ett uppdrag som god man och förvaltare. Utskottet hänvisar till innehållet i de lagändringar som utskottet ställt sig bakom.

Jämför reservation 5 (V).

Motionen

Marianne Berg m.fl. (V) föreslår i motion 2013/14:C18 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett förslag om att kommunen måste bistå den enskilde med hjälp fram till dess att en ny förvaltare har utsetts (yrkande 2).

Gällande rätt

En god man eller förvaltare har rätt att på begäran bli entledigad från sitt uppdrag. Beslut om entledigande fattas av överförmyndaren. Om godmanskapet eller förvaltarskapet ska fortsätta, är den gode mannen eller förvaltaren dock skyldig att kvarstå till dess en ny god man eller förvaltare har utsetts (11 kap. 19 § andra stycket föräldrabalken).

Högsta domstolen har ansett att bestämmelserna om entledigande inte ska förstås så att en förvaltare alltid är skyldig att kvarstå i sitt uppdrag till dess en

ersättare har utsetts (se rättsfallet NJA 2012 s. 715). Med hänvisning till allmänna syssломannarättsliga principer uttalar Högsta domstolen att en förvaltare har rätt att frånträda sitt uppdrag om han eller hon har skälig orsak att göra det. Vid bedömningen av vad som är skälig orsak bör det enligt domstolen göras en avvägning mellan förvaltarens bevekelsegrunder för att avsluta uppdraget och behovet av att det kontinuerligt finns en förvaltare. Vidare uttalas att omständigheterna i vissa fall kan vara sådana att förvaltaren ska anses ha rätt att omedelbart frånträda sitt uppdrag, t.ex. vid allvarlig sjukdom. Agerandet hos den som är satt under förvaltarskap kan i vissa fall också vara så allvarligt att en omedelbar rätt att frånträda uppdraget bör föreligga. Högsta domstolen uttalar samtidigt att förvaltaren i regel måste godta vissa och kanske inte helt obetydliga olägenheter i avvaktan på att en ersättare utses. Av betydelse vid intresseavvägningen är också den tid det tar för överförmyndaren att hitta en ersättare. Ju längre tid det tar att utse en ny förvaltare, desto lägre krav bör ställas för att det ska anses föreligga tillräckliga skäl att entlediga förvaltaren i förtid.

Propositionen

När det gäller en ställföreträdarens möjlighet att avsluta sitt uppdrag trots att den enskilde fortfarande har behov av ställföreträdarskapet anför regeringen bl.a. följande i propositionen. Den avvägning som enligt Högsta domstolens avgörande ska göras mellan den enskildes och förvaltarens intressen är rimlig. Utgångspunkten bör även i fortsättningen vara att en förvaltare i normalfallet ska vara skyldig att fullgöra sitt uppdrag till dess att en ersättare utsetts. Samtidigt är det rimligt att en förvaltare, som åtagit sig ett frivilliguppdrag, har möjlighet att i förtid frånträda sitt uppdrag om han eller hon har beaktansvärda skäl att göra det. I linje med vad Högsta domstolen uttalar bör detta uttryckas som att förvaltaren har skälig orsak att frånträda sitt uppdrag.

Ett argument mot att förvaltaren ska ha rätt att bli entledigad innan överförmyndaren lyckats hitta en ersättare är att den enskilde kan riskera att ställas utan ställföreträdare. Även om det är en svår avvägning som behöver göras mellan den enskildes och ställföreträdarens intressen, är det inte rimligt att förvaltarens rätt att frånträda sitt uppdrag i alla situationer är beroende av att en ersättare kan utses. Det är vidare kommunens ansvar att hitta en ny ställföreträdare. Med hänsyn till den enskildes behov av stöd anser regeringen däremot inte att förvaltare bör ges rätt att frånträda sina uppdrag i ännu större utsträckning. För att ett entledigande ska kunna ske i förtid bör det alltså krävas att förvaltarens bevekelsegrunder för att avsluta uppdraget väger tyngre än behovet av att det kontinuerligt finns en förvaltare. Det innebär att förvaltaren i flera fall får godta inte helt obetydliga olägenheter i avvaktan på att en ersättare utses. Under den tid en ställföreträdare kvarstår i sitt uppdrag bör kommunen, vid behov, vidta åtgärder för att säkerställa ställföreträdarens trygghet och på

det sättet undvika att den enskilde ställs utan företrädare, t.ex. genom att anordna särskilda lokaler där den enskilde och förvaltaren kan träffas eller på annat sätt understödja förvaltaren.

Utskottets ställningstagande

Regeringens lagförslag, som utskottet har ställt sig bakom, innebär att en förvaltare ska ha rätt att bli entledigad från sitt uppdrag innan en ersättare har utsetts om han eller hon har skälig orsak att frånträda uppdraget i förtid. Utskottet vill framhålla att för att ett entledigande ska kunna ske i förtid kommer det att krävas att förvaltarens bevekelsegrunder för att avsluta uppdraget väger tyngre än behovet av att det kontinuerligt finns en förvaltare och att det kommer att innebära att förvaltaren i flera fall får godta inte helt obetydliga olägenheter i avvaktan på att en ersättare utses. Under den tid en ställföreträdare kvarstår i sitt uppdrag bör kommunen, vid behov, vidta åtgärder för att säkerställa ställföreträdarens trygghet och på det sättet undvika att den enskilde ställs utan företrädare. Det är vidare kommunens ansvar att hitta en ny ställföreträdare.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte kan anses nödvändigt med någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionsförslaget. Det bör därför avslås.

Ersättning för försäkringskostnader

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsförslag om ersättning för försäkringskostnader. Utskottet hänvisar till regeringens bedömning i frågan.

Jämför reservation 6 (V).

Motionen

Marianne Berg m.fl. (V) föreslår i motion 2013/14:C18 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att det införs en möjlighet för gode män och förvaltare att få ersättning från kommunen för försäkringskostnader (yrkande 3).

Gällande rätt

Enligt föräldrabalken ska gode män och förvaltare omsorgsfullt fullgöra sina skyldigheter och alltid handla på det sätt som bäst gagnar huvudmannen. En ställföreträdare är skyldig att ersätta skada som han eller hon uppsåtligen eller av vårdslöshet orsakar den enskilde i sitt uppdrag (12 kap. 3 och 14 §§ föräldrabalken).

Propositionen

I propositionen anför regeringen att det med hänsyn till den skadeståndsskyldighet som kan uppstå vid utövandet av uppdraget såväl för den enskilde som för ställföreträdaren kan vara motiverat att ställföreträdaren tecknar en försäkring. Regeringen konstaterar att det i olika sammanhang har kritiserats att ställföreträdare inte kan få ersättning för försäkringskostnader. Regeringen gör dock bedömningen att det inte bör införas en möjlighet för gode män eller förvaltare att få ersättning för försäkringskostnader från den enskilde eller kommunen.

Utredningen om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare, som lämnade sitt betänkande 2013, hade bl.a. att överväga om det bör införas en möjlighet för ställföreträdare att få ersättning för försäkringskostnader. Den nuvarande regleringen gör det inte möjligt för en ställföreträdare att få ersättning för sina försäkringskostnader från den enskilde. Någon ändring i detta avseende föreslogs inte av utredningen. Regeringen anser, av principiella skäl, inte heller att det är lämpligt att införa en sådan möjlighet.

Regeringen berör även frågan om kommunen ska stå för kostnaden för gode mäns och förvaltares försäkringar. Något som enligt regeringen talar mot en sådan lösning är att ställföreträdare inte är anställda av kommunen utan fullgör ett privaträttsligt uppdrag. Att kommunen skulle svara för deras försäkringar väcker därför frågor utifrån kommunalrättsliga principer, bl.a. om likställighet. Det har inte heller uppmärksammats att enskilda eller ställföreträdare annat än i undantagsfall drabbas av förluster till följd av att det saknas försäkring. Enligt regeringens bedömning bör därför inte heller kommunen stå för ställföreträdarens försäkringskostnader. Mot bakgrund av detta och med hänsyn till att ställföreträdare har goda möjligheter att teckna försäkring till en låg kostnad anser regeringen att det inte bör införas en möjlighet för gode män och förvaltare att få ersättning för försäkringskostnader från den enskilde eller kommunen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än regeringen i denna fråga och anser därför att motionsförslaget bör avslås.

Ersättning till gode män och förvaltare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om ersättning till gode män och förvaltare.

Jämför reservation 7 (SD).

Motionen

I motion 2013/14:C19 av Mikael Jansson (SD) föreslås ett tillkännagivande om att ersättningsnivåerna för gode män ska vara jämbördiga och att gode män för vissa grupper, t.ex. ensamkommande barn, inte automatiskt ska ha högre ersättning (yrkande 5). Motionären föreslår också ett tillkännagivande om att ersättningsnivåerna för gode män och förvaltare generellt bör höjas. Enligt motionären bör regeringen i en förordning bestämma en miniminivå för dessa ersättningar. Regeringen bör också utreda om inte öronmärkta statsbidrag bör användas för att höja ersättningsnivåerna (yrkande 6).

Gällande rätt

Gode män och förvaltare har rätt till ett skäligt arvode för uppdraget och till ersättning för de utgifter som har varit skäligen påkallade för uppdragets fullgörande. Beslut om arvode och ersättning för utgifter fattas av överförmyndaren. Överförmyndaren bestämmer dessutom i vad mån arvode och ersättning för utgifter ska betalas med medel som tillhör den enskilde (12 kap. 16 § föräldrabalken).

Utskottets ställningstagande

Vad som anförs i motionen utgör inte skäl för utskottet att föreslå någon åtgärd från riksdagen varför motionen bör avslås.

Överförmyndarens verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om överförmyndarens verksamhet. Utskottet hänvisar bl.a. till innehållet i de lagändringar som utskottet ställt sig bakom.

Jämför reservation 8 (V).

Motionen

Marianne Berg m.fl. (V) föreslår i motion 2013/14:C18 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag på hur utbildning av överförmyndare och överförmyndarnämnder ska organiseras för att säkerställa en högre kompetensnivå hos dessa (yrkande 5). Motionärerna föreslår också ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör ta initiativ till att samordna och följa upp länsstyrelsernas tillsyn av överförmyndare och återkomma till riksdagen med förslag på vilken myndighet som ska ansvara för denna (yrkande 6).

Bakgrund

Enligt föräldrabalken ska det finnas en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd i varje kommun. Kommuner får också bestämma att de ska ha en gemensam överförmyndarnämnd. Sedan den 1 juli 1995 har länsstyrelsen tillsyn över överförmyndarna och överförmyndarnämnderna. Länsstyrelsens uppgift är att se till att överförmyndarna och överförmyndarnämnderna kontrollerar att förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet sköts på ett korrekt sätt. Länsstyrelsen ska med råd stödja överförmyndarna och överförmyndarnämnderna i deras verksamhet och se till att utbildningen av överförmyndarna och ledamöterna i överförmyndarnämnderna är tillfredsställande. Till länsstyrelsens uppgifter hör också att anmäla olämpliga överförmyndare till rätten och förordna tillfälliga vikarier för överförmyndare.

För att åstadkomma en regelbunden tillsyn av samtliga överförmyndare infördes den 1 januari 2008 bestämmelser i förmyndarskapsförordningen (1995:379) som innebär att det som huvudregel ska genomföras årliga inspektioner. För att länsstyrelserna inte ska behöva ödsla resurser på inspektioner som redan på förhand framstår som onödiga får en länsstyrelse dock avstå från en inspektion. Som ett absolut krav gäller dock att varje överförmyndare ska inspekteras minst vartannat år. I förordningen har det också förtydligats att syftet med inspektionen är att säkerställa att ärenden handläggs på ett rättssäkert och i övrigt lämpligt sätt enligt lagen. Inspektionen ska alltid omfatta, men är inte begränsad till, en granskning av det register som överförmyndaren ska föra samt stickprovsvis utvalda akter.

För att förstärka det allmännas tillsyn har det även gjorts vissa ändringar i föräldrabalken som trädde i kraft den 1 januari 2009. Ändringarna innebär att överförmyndarens tillgång till information har förbättrats och att länsstyrelsernas tillsyn över överförmyndarna har utvidgats och kompletterats. För att förbättra utbildningen av överförmyndare, ledamöter i överförmyndarnämnder och ersättare har det införts en bestämmelse om att länsstyrelsen ska se till att utbildningen är tillfredsställande. Länsstyrelsernas tillsyn har också kompletterats med en rådgivande funktion i förhållande till överförmyndarna och deras tjänstemän (prop. 2007/08:150, bet. 2008/09:CU2, rskr. 2008/09:7).

Den 1 juli 2012 trädde lagändringar i kraft som innebär att vissa delar av de verksamheter som länsstyrelserna har hand om, bl.a. överförmyndarverksamheten, ska kunna koncentreras till ett mindre antal länsstyrelser. Syftet är att nå en högre effektivitet och en mer rationell användning av resurserna. Ett annat syfte är att stärka rättssäkerheten. Regeringen har därefter beslutat att dessa verksamheter ska koncentreras till länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Skåne, Västra Götalands, Dalarnas, Västernorrlands och Norrbottens län (prop. 2011/12:31, bet. 2011/12:KU2, rskr. 2011/12:135).

Propositionen

I propositionen redogör regeringen för att uppgifter om överförmyndarens verksamhet och de ställföreträdarskap som omfattas av myndighetens tillsyn för närvarande samlas i de register som överförmyndaren själv har en skyldighet att föra. Överförmyndarna redovisar vidare denna typ av uppgifter i de redogörelser om sin verksamhet som de årligen är skyldiga att lämna till länsstyrelserna. Länsstyrelserna använder dessa uppgifter i sin tillsynsverksamhet. Någon statistik om t.ex. antalet gode män och förvaltare eller storleken på förvaltad kapital finns däremot inte. Riksrevisionen har i sin granskning av länsstyrelsernas tillsyn av överförmyndarna pekat på behovet av att mer effektivt kunna följa utvecklingen av överförmyndarnas verksamhet (RiR 2009:31). För att kunna följa utvecklingen av överförmyndarnas verksamhet och underlätta länsstyrelsernas tillsyn är det enligt regeringens uppfattning viktigt att det finns tillgång till statistik över verksamheten.

Regeringen gör bedömningen att närmare föreskrifter om överförmyndarnas uppgiftsskyldighet, om vilken statistik som ska föras och om vilka länsstyrelser som ska föra statistiken bör meddelas i en förordning.

Regeringen redovisar att den i en förordning kommer att föreskriva att de länsstyrelser som ansvarar för tillsynen över överförmyndarnas verksamhet ska föra statistik över överförmyndarnas verksamhet inom respektive tillsynsområde. Den länsstyrelse som regeringen utser ska föra rikstäckande statistik på området. Regeringen avser att meddela närmare föreskrifter om överförmyndarnas uppgiftsskyldighet och om vilken statistik som länsstyrelsen ska föra.

Utskottets ställningstagande

Som framgått ovan har ett antal lagändringar beslutats som syftar till att förstärka det allmännas tillsyn. Liksom regeringen anser utskottet att det för att kunna följa utvecklingen av överförmyndarnas verksamhet och underlätta länsstyrelsernas tillsyn är viktigt att det finns tillgång till statistik över verksamheten. Det lagförslag som utskottet tidigare i detta betänkande ställt sig bakom innebär att överförmyndaren eller överförmyndarnämnden ska lämna de uppgifter om sin verksamhet som är nödvändiga för att länsstyrelsen ska kunna föra statistik över överförmyndarnas verksamhet. I propositionen redovisar regeringen att den i en förordning kommer att föreskriva att de länsstyrelser som ansvarar för tillsynen över överförmyndarnas verksamhet ska föra statistik över överförmyndarnas verksamhet inom respektive tillsynsområde. Enligt utskottet finns det ingen anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motion 2013/14:C18 yrkande 6, varför den bör avslås.

Vad därefter gäller frågan om utbildning av överförmyndare och överförmyndarnämnder kan utskottet konstatera att länsstyrelserna enligt 19 kap. 17 § föräldrabalken ska se till att utbildningen av överförmyndarna, ledamöterna i överförmyndarnämnderna och ersättare är tillfredsställande. Syftet med bestämmelsen är att länsstyrelserna ska förvissa sig om att de personer som utför uppdrag som överförmyndare eller som ledamot av överförmyndarnämnd har den kunskap som krävs för uppdraget. Mot denna bakgrund finns det ingen anledning att föreslå något tillkännagivande till regeringen i frågan. Även motion 2013/14:C18 yrkande 5 bör därför avslås.

Reservationer

1. **Översyn av lagstiftningen, punkt 2 (S, MP)**

av Veronica Palm (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Jan Lindholm (MP), Lars Eriksson (S) och Elin Lundgren (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:C17 av Veronica Palm m.fl. (S).

Ställningstagande

Under de senaste 20 åren har överförmyndarnas verksamhet expanderat. Antalet svåra fall har ökat och nya målgrupper som behöver hjälp har tillkommit. Överförmyndarna står också inför stora utmaningar på grund av att antalet äldre i befolkningen ökar. Det finns ett ökat behov av samarbete i större organisationer för att lösa uppgiften och för att säkerställa kvalitet i verksamheten. Samtidigt är det allt svårare för kommunerna att förmå människor att ta på sig ett så krävande uppdrag. Vidare har både Riksrevisionen och Justitieombudsmannen upprepade gånger riktat allvarlig kritik mot brister i verksamheten. Detta sammantaget talar för att vi nu nått den punkt då en omfattande och generell översyn av lagstiftningen är nödvändig.

Det är angeläget att skapa en lagstiftning och organisation som är anpassad för dagens samhälle. Lagstiftningen måste ses över ur flera aspekter. Det krävs bl.a. en översyn av uppdraget som sådant och av den gode mannens roll och ansvar i förhållande till socialtjänsten. Det bör också klargöras hur många huvudmän en god man rimligen ska få ha. Alltför många uppdrag kan medföra att den gode mannen inte har möjlighet att ta till vara alla sina huvudmäns intressen. Även uppdragets art och omfattning måste vägas in vid bedömningen av hur många uppdrag en ställföreträdare ska få ha. Kraven på vilka som kan vara god man och hur verksamheten ska skötas och redovisas måste också utredas. Vi anser därför att en översyn behöver göras av hela regelverket vad gäller gode män och förvaltare.

Under senare år har antalet barn som kommer till Sverige utan vårdnadshavare, s.k. ensamkommande barn, ökat markant. När barn kommer ensamma till Sverige och välkomnas till en kommun får de en god man. Eftersom antalet ensamkommande barn stadigt ökar måste regeringen se till att kommunerna har förutsättningar att tillgodose behovet av gode män. Även detta behöver belysas i en kommande översyn.

Mot denna bakgrund anser vi att regeringen måste ta initiativ till en omfattande och generell översyn av gällande lagstiftning.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion 2013/14:C17, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Val av god man och förvaltare, punkt 3 (SD)

av Markus Wiechel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:C19 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 1, 3 och 4 samt bifaller delvis motion 2013/14:C18 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Frågan om yrtranderätt är central och viktig för den som ska få en god man eller förvaltare utsedd åt sig. När tingsrätten ska utse eller byta en god man eller förvaltare ska rätten alltid, utan avsteg, ge den enskilde rätt att yttra sig. Detta ska även ske i de fall då den enskilde medgett eller själv ansökt om att få en god man eller förvaltare.

Det är också nödvändigt med en skärpt kontroll av gode män och förvaltare, mer än vad regeringen föreslår. En kontroll ska alltid göras och den bör innefatta mer än betalningsanmärkningar och anmärkningar i belastningsregistret. Även en bedömning av en god mans och förvaltares personlighet bör alltid göras innan en tillsättning.

Vidare bör det klart framgå att den som är satt under förvaltarskap ska ha rätt att få sitt förvaltarskap prövat av rätten.

Mot denna bakgrund anser jag att regeringen måste ta de initiativ som krävs.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion 2013/14:C19 yrkandena 1, 3 och 4 och delvis bifall till motion 2013/14:C18 yrkande 4, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Val av god man och förvaltare, punkt 3 (V)

av Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:C18 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 4 och

avslår motion

2013/14:C19 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 1, 3 och 4.

Ställningstagande

Den enskildes synpunkter och önskemål om vem som ska företräda honom eller henne tillmäts stor betydelse. På samma sätt som det är viktigt att den enskilde ges ett ökat inflytande vid valet av god man eller förvaltare, så är det viktigt att den enskildes önskemål vid byte av ställföreträdare respekteras. Detta är särskilt viktigt när ställföreträdaren är en förvaltare.

Regeringen bör därför utreda och återkomma till riksdagen med ett förslag som stärker den enskildes möjligheter vid byte av god man eller förvaltare.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion 2013/14:C18 yrkande 4 och avslag på motion 2013/14:C19 yrkandena 1, 3 och 4, som sin mening ge regeringen till känna.

4. Utbildning för gode män och förvaltare, punkt 4 (SD, V)

av Markus Wiechel (SD) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:C18 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 1 och

2013/14:C19 av Mikael Jansson (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Det är viktigt att gode män och förvaltare erbjuds utbildning för att de på bästa möjliga sätt ska kunna utföra sina uppdrag. Vi anser dock till skillnad mot regeringen att ställföreträdare ska vara skyldiga att genomgå en obligatorisk basutbildning som tar sikte på grundläggande frågor om ställföreträdarskap. Detta för att säkerställa en likvärdig och högre kompetensnivå över hela landet. Basutbildningen bör bl.a. klargöra ställföreträdarskapets innebörd, dvs. den förordnade ställföreträdarens ställning i förhållande till huvudmannen,

överförmyndaren och tredje man, vad en god man eller förvaltare kan respektive inte kan göra, vilka praktiska problem som kan uppkomma och hur dessa bör lösas samt hur ställföreträderskapet ska redovisas.

Utöver basutbildningen bör ställföreträdaren även erbjudas en särskild utbildning i andra frågor om det behövs för att kunna utföra uppdraget. Det kan bli aktuellt i de fall då den enskilde exempelvis är dement.

Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör utarbeta och återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att alla ställföreträdare ska genomgå en obligatorisk basutbildning samt att överförmyndaren ska ansvara för att gode män och förvaltare i övrigt erbjuds den utbildning som behövs för att utföra sina uppdrag.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna 2013/14:C18 yrkande 1 och 2013/14:C19 yrkande 2, som sin mening ge regeringen till känna.

5. Bättre möjlighet att avsluta ett uppdrag som god man och förvaltare, punkt 5 (V)

av Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:C18 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag delar regeringens uppfattning om att det ska vara möjligt för en förvaltare att frånträda sitt uppdrag i förtid. Det kan dock ifrågasättas om ett förvalterskap ska kunna upphöra utan att den enskilde garanteras hjälp på annat sätt. Kommunen bör därför ha en sådan beredskap att det kan säkerställas att den enskilde får vederbörlig hjälp från kommunen fram till dess att en ny ställföreträdare har utsetts.

Mot denna bakgrund anser jag att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att kommunen ska bistå den enskilde med hjälp fram till dess att en ny ställföreträdare har utsetts.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion 2013/14:C18 yrkande 2, som sin mening ge regeringen till känna.

6. Ersättning för försäkringskostnader, punkt 6 (V)

av Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:C18 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

I propositionen lämnas det inte något förslag om att det ska införas en möjlighet för gode män eller förvaltare att få ersättning för försäkringskostnader från den enskilde eller kommunen. Till skillnad mot regeringen anser jag att kommunen ska stå för kostnaden för gode mäns och förvaltares försäkringar, dels eftersom det är kommunen som utser ställföreträdare och har ett tillsynsansvar över dessa, dels eftersom en sådan skyldighet för kommunen kan inverka positivt på rekryteringen av gode män och förvaltare.

Mot denna bakgrund anser jag att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att det införs en möjlighet för gode män och förvaltare att få ersättning för försäkringskostnader från kommunen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion 2013/14:C18 yrkande 3, som sin mening ge regeringen till känna.

7. Ersättning till gode män och förvaltare, punkt 7 (SD)

av Markus Wiechel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:C19 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

När det gäller ersättningsnivåerna generellt har de som är gode män för ensamkommande barn betydligt högre ersättning än andra gode män. Det finns ingen rimlig orsak till denna skillnad och gör det inte lättare att hitta personer som vill bli gode män. Ersättningsnivåerna ska vara lika för gode män och förvaltare oavsett vilken grupp man företräder som god man eller förvaltare. De förhållanden som orsakar dessa orättvisa ersättningsnivåer bör således åtgärdas.

Med de nya krav på gode män och förvaltare som regeringens lagförslag innebär, och med de svårigheter regeringen själv framhåller med att få männi-

skor att ställa upp på dessa uppdrag, är det ofrånkomligt med höjda ersättningsnivåer om systemet ska fungera i framtiden. Det måste således ske en höjning av ersättningsnivåerna för både gode män och förvaltare. Det bör också införas en lagstadgad miniminivå för ersättningarna.

Regeringen måste ta de initiativ som krävs.

Vad som anförs ovan bör riksdagen, med bifall till motion 2013/14:C19 yrkandena 5 och 6, som sin mening ge regeringen till känna.

8. Överförmyndarens verksamhet, punkt 8 (V)

av Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:C18 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

En förutsättning för att överförmyndare och överförmyndarnämnder ska kunna fullgöra sina uppdrag är att de har tillräckliga kunskaper och tillräcklig kompetens för det. För att överförmyndare, ledamöter i överförmyndarnämnder och ersättare till sådana ska kunna klara av dels de uppgifter som de har i dag, dels de uppgifter som tillkommer enligt propositionen, är det av central betydelse att de erhåller en god utbildning. Den ansvariga tillsynsmyndigheten, i dag länsstyrelserna, bör bistå med råd om hur utbildningen läggs upp och hur ett samarbete mellan flera kommuner kan organiseras för att kunskapsnivån hos överförmyndarna m.fl. ska vara tillfredsställande och lika över hela landet.

Länsstyrelsernas tillsyn över överförmyndarna har tidigare koncentrerats från 21 till 7 länsstyrelser. Detta är ett steg i rätt riktning, men behovet av en central tillsyn kvarstår. Verksamheternas mycket ojämna kvalitet, som äventyrar huvudmännens likabehandling och rättssäkerhet, riskerar att finnas kvar. Detta kan medföra stor skada för en enskild person som drabbas när en förordnad förmyndare eller överförmyndare missköter sitt uppdrag. Det är ett mycket allvarligt problem för dem som drabbas och som redan befinner sig i en utsatt situation. Dessutom bidrar det till att allmänhetens förtroende för systemet med ställföreträdare minskar.

Mot denna bakgrund anser jag att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på hur utbildning för överförmyndare och överförmyndarnämnder ska organiseras för att säkerställa en högre kompetensnivå hos dessa, och snarast ta initiativ till att samordna och följa upp länsstyrelsernas tillsyn

av överförmyndare och återkomma till riksdagen med ett förslag på vilken myndighet som ska ansvara för detta.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion 2013/14:C18 yrkandena 5 och 6, som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2013/14:225 Bättre förutsättningar för gode män och förvaltare:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i föräldrabalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2014:000) om ändring i patientsäkerhetslagen (2010:659).

Följdmotionerna

2013/14:C17 av Veronica Palm m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en omfattande och generell översyn av gällande lagstiftning.

2013/14:C18 av Marianne Berg m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att alla ställföreträdare ska genomgå en obligatorisk basutbildning samt att överförmyndaren ska ansvara för att gode män och förvaltare i övrigt erbjuds den utbildning som behövs för att utföra sina uppdrag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om kommunens ansvar att bistå den enskilde med hjälp fram till dess att en ny ställföreträdare har utsetts.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att det införs en möjlighet för gode män och förvaltare att få ersättning från kommunen för försäkringskostnader.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utreda den enskildes möjligheter att byta god man eller förvaltare och återkomma med ett förslag som stärker dessa möjligheter.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag

på hur utbildning av överförmyndare och överförmyndarnämnder ska organiseras för att säkerställa en högre kompetensnivå hos dessa.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast bör ta initiativ till att samordna och följa upp länsstyrelsernas tillsyn av överförmyndare och återkomma till riksdagen med förslag på vilken myndighet som ska svara för detta.

2013/14:C19 av Mikael Jansson (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skärpa kontrollen vid tillsättning av gode män och förvaltare i enlighet med motionens förslag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utbildning för gode män och förvaltare ska vara obligatorisk.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om obligatorisk yttranderätt för den som får god man eller förvaltare utsedd.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den som är satt under förvaltarskap och vill avsluta förvaltarskapet alltid ska ha rätt att få förvaltarskapet prövat.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ersättningsnivåerna för gode män ska vara jämbördiga och att gode män för vissa grupper, t.ex. ensamkommande, inte automatiskt ska ha högre ersättning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om höjda ersättningsnivåer för gode män och förvaltare.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs i fråga om föräldrabalken¹

dels att 19 kap. 18 § ska betecknas 19 kap. 20 §,

dels att 11 kap. 12, 16 och 19 §§, 14 kap. 24 § samt den nya 19 kap. 20 § ska ha följande lydelse,

dels att det i balken ska införas sex nya paragrafer, 11 kap. 17 a, 19 a och 19 b §§, 14 kap. 25 § samt 19 kap. 18 och 19 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

12 §

Till god man eller förvaltare *skall* utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig *man eller kvinna*. *Skall* en god man förordnas att bevaka en underårigs eller bortavarandes rätt i dödsbo och *har* den avlidne gett *tillkänna* vem den avlidne önskar till god man, *skall denna person förordnas, om han eller hon inte är olämplig*.

Till god man eller förvaltare *ska* utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig *person*. *Föreslår den enskilde en viss person som god man eller förvaltare, ska den personen förordnas, om han eller hon är lämplig och vill åta sig uppdraget. Detsamma gäller om en god man ska förordnas att bevaka en underårigs eller bortavarandes rätt i ett dödsbo och den avlidne har gett till känna vem den avlidne önskar till god man.*

Innan någon förordnas till god man eller förvaltare ska hans eller hennes lämplighet kontrolleras i den utsträckning som behövs.

Den som är underårig eller som själv har förvaltare får inte vara god man eller förvaltare.

16 §

I ärenden om förordnande av god man eller förvaltare för någon som har fyllt *sexton* år *skall* rätten eller överförmyndaren ge denna person tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

I ärenden om förordnande av god man eller förvaltare för någon som har fyllt *16* år *ska* rätten eller överförmyndaren ge denna person tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

¹ Balken omtryckt 1995:974.

I ärenden om anordnande av godmanskap enligt 4 § eller förvaltare *skall, om det inte är obehövt*, rätten också inhämta *yttrande* från den enskildes make eller sambo och barn, överförmyndaren och vårdinrättning. *Yttrande skall* också, om det behövs, inhämtas från andra närstående samt från den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom socialtjänsten och den eller de nämnder som utövar landstingets ledning av omsorgsverksamheten. Den som *ansökningen* avser *skall* höras muntligen, om det kan ske utan skada för honom eller henne och det inte är uppenbart att han eller hon inte förstår vad saken gäller. Rätten *kan* dock avstå från att höra den enskilde muntligen om han eller hon själv har gjort ansökan eller *medgivit det ifrågasatta* förordnandet eller det annars finns särskilda skäl.

Bestämmelserna i andra stycket gäller även i ärenden hos överförmyndaren om förordnande av god man enligt 4 § eller förvaltare.

Myndigheter och inrättningar som anges i andra stycket är skyldiga att lämna *rätten* sådana uppgifter som kan vara av betydelse i ärendet.

I ärenden om anordnande av godmanskap enligt 4 § eller förvaltare *ska* rätten också inhämta *yttranden* från den enskildes make eller sambo och barn, överförmyndaren och vårdinrättning, *om det inte är obehövt*. *Yttranden ska* också, om det behövs, inhämtas från andra närstående samt från den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom socialtjänsten och den eller de nämnder som utövar landstingets ledning av omsorgsverksamheten. Den som *ansökan* avser *ska* höras muntligen, om det kan ske utan skada för honom eller henne och det inte är uppenbart att han eller hon inte förstår vad saken gäller. Rätten *får* dock avstå från att höra den enskilde muntligen om han eller hon själv har gjort ansökan eller *medgett* förordnandet eller det annars finns särskilda skäl.

Andra stycket gäller även i ärenden hos överförmyndaren om förordnande av god man enligt 4 § eller förvaltare.

Myndigheter och inrättningar som anges i andra stycket är skyldiga att lämna sådana uppgifter som kan vara av betydelse i ärendet.

17 a §

Rätten får uppdra åt överförmyndaren att inhämta yttranden enligt 16 § andra stycket och utredning enligt 17 §.

På begäran av rätten ska överförmyndaren lämna förslag på god man eller förvaltare, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Om en fråga om anordnande av godmanskap enligt 4 § eller förvaltare uppkommer hos överförmyndaren, får överförmyndaren inhämta yttranden enligt 16 § andra stycket och utredning enligt 17 §. Om överförmyndaren ansöker

om ett sådant anordnande, ska vad som inhämtats ges in till rätten tillsammans med ansökan. Överförmyndaren ska då också lämna förslag på god man eller förvaltare.

19 §

Om en god man eller förvaltare inte längre behövs, *skall* godmanskapet eller förvaltarskapet upphöra. *Beslut om att godmanskap enligt 4 § eller förvaltarskap skall upphöra fattas av rätten. I övriga fall fattas beslutet av överförmyndaren. Har god man förordnats enligt 3 § 1–5, skall överförmyndaren entlediga den gode mannen så snart den som förordnandet avser begär det. När en god man eller förvaltare har slutfört sitt uppdrag, skall han genast anmäla det till överförmyndaren.*

En god man eller förvaltare har rätt att på begäran bli entledigad från sitt uppdrag. *Beslut om entledigande fattas av överförmyndaren. Skall godmanskapet eller förvaltarskapet fortsätta, är den gode mannen eller förvaltaren dock skyldig att kvarstå till dess en ny god man eller förvaltare har utsetts.*

Om en god man eller förvaltare inte längre behövs, *ska* godmanskapet eller förvaltarskapet upphöra. *En god man som har förordnats enligt 3 § 1–5 ska entledigas så snart den som förordnandet avser begär det. När en god man eller förvaltare har slutfört sitt uppdrag, ska han eller hon genast anmäla det till överförmyndaren.*

En god man eller förvaltare har rätt att på begäran bli entledigad från sitt uppdrag. *Om godmanskapet eller förvaltarskapet ska fortsätta, är den gode mannen eller förvaltaren dock skyldig att kvarstå till dess en ny god man eller förvaltare har utsetts, om inte annat föreskrivs i 19 a §.*

19 a §

Skyldigheten enligt 19 § andra stycket att kvarstå som god man eller förvaltare gäller inte om en god man som har förordnats enligt 4 § eller en förvaltare har skäligen orsak att bli entledigad innan en ny god man eller förvaltare har utsetts.

Sker ett entledigande med stöd av första stycket, ska godmanskapet eller förvaltarskapet upphöra, om överförmyndaren har vidtagit alla rimliga åtgärder för att finna någon annan som är lämplig och som vill åta sig uppdraget.

19 b §

Ett beslut om att ett godmanskap enligt 4 § eller ett förvaltarskap ska upphöra och ett beslut om att entlediga en god man eller förvaltare med stöd av 19 a § fattas av rätten. I övriga fall fattar överförmyndaren beslut om upphörande av ett godmanskap eller förvaltarskap och om entledigande av en god man eller förvaltare.

14 kap.**24 §**

Om en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare dör, *skall* dödsboet svara för att den enskildes egendom redovisas och åtgärder vid förvaltningens upphörande vidtas enligt detta kapitel. *Försätts* ställföreträdaren i konkurs, *skall* konkursförvaltaren fullgöra dessa uppgifter.

Om en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare dör, *ska* dödsboet svara för att den enskildes egendom redovisas och åtgärder vid förvaltningens upphörande vidtas enligt detta kapitel. *Om* ställföreträdaren *försätts* i konkurs, *ska* konkursförvaltaren fullgöra dessa uppgifter.

Om det med hänsyn till dödsboets och den enskildes förhållanden, tillgångarnas art eller värde eller omständigheterna i övrigt finns särskilda skäl, får överförmyndaren befria dödsboet från skyldigheten att lämna årsräkning eller sluträkning eller besluta att sådana räkningar får lämnas i förenklad form.

25 §

Dödsboet efter en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare har rätt till ersättning för de utgifter som har varit skäligen påkallade för att fullgöra de uppgifter som anges i 24 §. För sådan ersättning gäller i övrigt vad som föreskrivs i 12 kap. 16 §.

19 kap.**18 §**

Överförmyndaren eller överförmyndarnämnden ansvarar för att gode män och förvaltare erbjuds den utbildning som behövs.

19 §

Överförmyndaren eller överförmyndarnämnden ska till länsstyrelsen lämna de uppgifter som är nödvändiga för att länsstyrelsen ska kunna föra statistik över överförmyndarnas och överförmyndarnämndernas verksamhet.

18 §

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka länsstyrelser som ansvarar för uppgifter enligt detta kapitel.

20 §²

Regeringen meddelar föreskrifter om vilken eller vilka länsstyrelser som ansvarar för uppgifter enligt detta kapitel. Regeringen meddelar även närmare föreskrifter om vilka uppgifter överförmyndaren eller överförmyndarnämnden ska lämna för att länsstyrelsen ska kunna föra statistik och vilken statistik länsstyrelsen ska föra.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

2. Den nya bestämmelsen i 11 kap. 17 a § första stycket ska endast gälla i ärenden som inleds vid tingsrätten efter ikraftträdandet.

² Senaste lydelse av tidigare 18 § 2012:77.

2 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 32 kap. 4 och 5 §§ samt 36 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

32 kap.

4 §

Sekretess gäller hos överförmyndare eller överförmyndarnämnd i ärende enligt föräldrabalken för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men.

Sekretess gäller hos överförmyndare eller överförmyndarnämnd i ärende enligt föräldrabalken *eller lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn* för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

5 §

Sekretessen enligt 4 § hindrar inte att uppgift lämnas till en enskild enligt vad som föreskrivs i föräldrabalken.

Sekretessen enligt 4 § hindrar inte att uppgift lämnas till en enskild enligt vad som föreskrivs i föräldrabalken *eller lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn*.

Lydelse enligt SFS 2012:450

Föreslagen lydelse

36 kap.

1 §

Sekretess gäller hos domstol för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i

1. ärende enligt lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn,
2. ärende om adoption enligt 4 kap. föräldrabalken,
3. ärende om anordnande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken, *eller*
4. ärende om förvaltarekap.
3. ärende om anordnande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken,
4. ärende om förvaltarekap, *eller*
5. ärende enligt lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn.

Sekretess gäller hos domstol för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om en part begär det och det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i

1. äktenskapsmål,
  2. mål eller ärende enligt föräldrabalken i annat fall än som anges i första stycket,
  3. ärende enligt lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn,
  4. mål eller ärende enligt rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 eller ärende enligt 8 § lagen (2008:450) med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen,
  5. mål eller ärende enligt rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet och enligt Haagkonventionen av den 23 november 2007 om internationell indrivning av underhåll till barn och andra familjemedlemmar, eller
  6. mål eller ärende enligt lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention.
- För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:000) om ändring i patientsäkerhetslagen (2010:659)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 9 § patientsäkerhetslagen (2010:659) i stället för dess lydelse enligt lagen (2014:000) om ändring i nämnda lag ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2013/14:110   Förslagen lydelse

6 kap.

9 §

En läkare eller tandläkare som är verksam inom den offentligt bedrivna hälso- och sjukvården är skyldig att, i den omfattning övriga skyldigheter i yrkesutövningen inte hindrar det eller det annars inte finns särskilda skäl mot det, utföra undersökningar och ge utlåtanden över dessa på begäran av länsstyrelse, domstol, åklagarmyndighet *eller* Polismyndigheten.

En läkare eller tandläkare som är verksam inom den offentligt bedrivna hälso- och sjukvården är skyldig att, i den omfattning övriga skyldigheter i yrkesutövningen inte hindrar det eller det annars inte finns särskilda skäl mot det, utföra undersökningar och ge utlåtanden över dessa på begäran av länsstyrelse, domstol, åklagarmyndighet, Polismyndigheten *eller överförmyndare*.

En läkare som är verksam inom den offentligt bedrivna hälso- och sjukvården är på begäran av polisman skyldig att, i den omfattning övriga skyldigheter i yrkesutövningen inte hindrar det eller det annars inte finns särskilda skäl mot det, utföra en undersökning som innebär kroppsbesiktning av någon som är misstänkt för ett brott som kan ge frihetsstraff.

Begränsningen i skyldigheten att utföra undersökningar och ge utlåtanden gäller inte för läkare som är verksam huvudsakligen inom öppen vård och, när det gäller undersökning och utlåtande om alkoholpåverkan, inte heller för någon annan läkare.

I lagen (2005:225) om rättsintyg i anledning av brott finns det särskilda bestämmelser om utlåtanden i vissa fall.